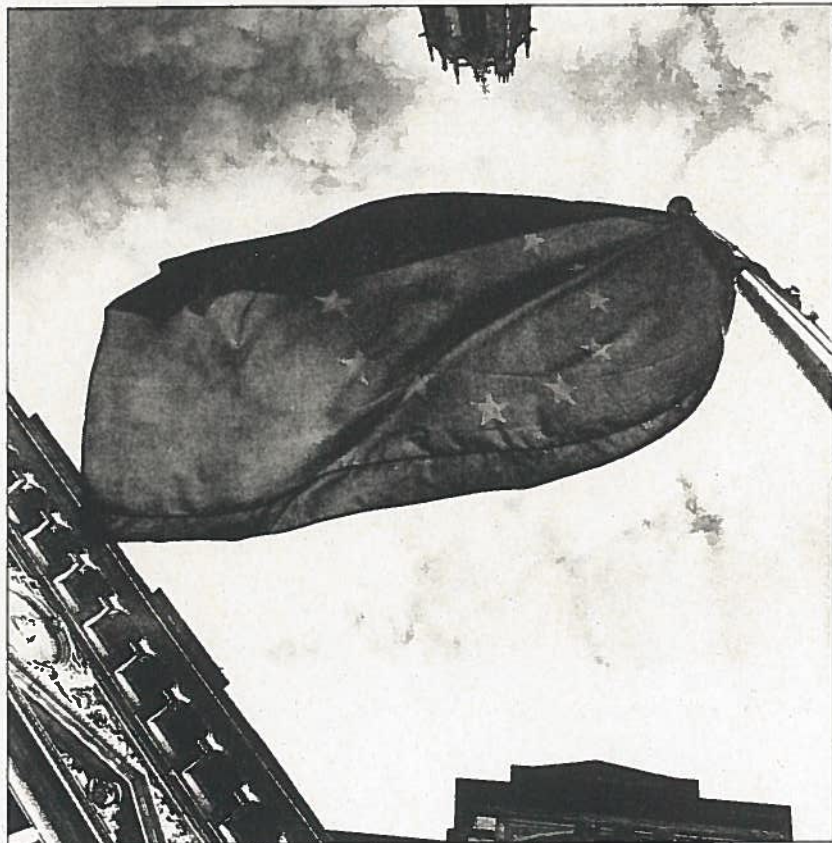

Niet alleen in het Engels internationaliseren

Europa roept vooralsnog veel vragen op

Is het Europees perspectief nu wel of niet zaligmakend?

Europa gaat een onmiskenbare rol spelen in de nabije toekomst van de universiteiten. Zoveel is zeker. In 2010 zal er vóór alles een drukke internationale uitwisseling zijn van studenten en docenten, droomt menig ambtenaar. Maar moet de universiteit er wel naar streven om zoveel mogelijk studenten en docenten de grens over te zenden, of van elders naar hier te halen? 'Studenten blijken niet zo mobiel als we aanvankelijk dachten', zegt prof. dr. Rosi Braidotti, hoogleraar /rouwenstudies. "Maar er bestaat tegenwoordig ook zo iets als virtuele mobiliteit." Braidotti in discussie met prof. mr. Kamiel Mortelmans, hoogleraar Economisch publiekrecht en directeur van het Europa Instituut.

Braidotti: Internationalisering is een voldongen feit. De wereld is een global village.

Mortelmans: De Universiteit Utrecht is al jaren aan het internationaliseren, en doet dat heel degelijk. Wij zijn geen van beiden Nederlanders van origine, maar we hebben geen enkel probleem gehad met onze nationaliteit. Dat tekent het Utrechtse klimaat.

Braidotti: Utrecht heeft een lange traditie in het aanstellen van buitenlanders. Ik denk dat dat een slimme strategie is geweest. Buitenlanders hebben verschillende afdelingen gered en vormgegeven. Kijk ook maar naar zo iemand als Jo Groebel. Ik denk dat mensen als wij de motoren van verandering zijn op de universiteit. Maar we zijn er nog lang niet. Mijn grote vrees is dat internationalisering iets voor de elite wordt: een business class-ruimte op het vliegveld, vol turbo-professoren die over de wereld reizen met een laptop en een mobiele telefoon. Daar begint het sterk op te lijken, en af en toe ben ik zelf ook zo bezig. Maar het zou dramatisch zijn als internationalisering daartoe beperkt bleef.

Weerstand

Mortelmans: De faculteit Rechten is van oorsprong heel nationaal geïntendeerd. Toen ik hier twaalf jaar geleden kwam, was Europa één van de vele vakgebieden. Maar dat is veranderd. Bijna iedereen neemt het internationale mee in zijn eigen onderzoek. Ze kunnen ook niet anders meer. Als je bijvoorbeeld een nationaal drugsbeleid probeert te voeren, dan moet je rekening houden met gevoeligheden van andere landen. Wij bestuderen Europa niet alleen als internationale discipline op zichzelf. Wij bekijken het Europese recht ook vanuit het nationale recht en beleid, en confronteren de Nederlandse gevoeligheden met de Europese eigenaardigheden, Rosi, jij bent een ander soort onderzoeker. Jij behoort tot de echte internationalisten,

Kamiel Mortelmans

'Als het om werken in het buitenland gaat, zijn het vaak heel kleine dingen die de doorslag geven'

Rosi Braidotti

'Alles moet 'gewoon' blijven. Dat is typisch Nederlands'

voor wie er helemaal geen grenzen meer bestaan.

Braidotti: Je hebt wel ergens een anker nodig. Het verschil tussen jou en mij is dat jij van binnen naar buiten werkt, en ik van buiten naar binnen. Ik had het geluk dat ik hier als buitenlandse een heel nieuw programma Vrouwenstudies mocht opzetten. Dat is dus internationaal geboren. Maar probeer je bij andere onderdelen het buitenlandse perspectief te integreren, dan stuit je soms op veel weerstand. Mensen aarzelen bijvoorbeeld verschrikkelijk om in het Engels te publiceren. Alles moet 'gewoon' blijven. Dat is typisch Nederlands.

Mortelmans: Nou, Nederlanders zijn veel opener dan een aantal jaren geleden. En bovendien is het Europese, of internationale perspectief ook niet altijd zaligmakend. In sommige opzichten heeft Nederland een voorsprong op andere landen, zoals met het drugsbeleid of het denken over homoseksuele relaties. Het begrip 'eigen identiteit' heeft in het Verdrag van Maastricht een invulling gekregen. En dat is belangrijk.

Braidotti: Voor mij is Nederland toch vaak te beperkt geweest. Tot op de dag van vandaag evalueren nationale organisaties als VSNU, NWO en KNAW onderwijs en onderzoek. Elk land heeft zo'n klein forum van wetenschappers die de evaluaties verzorgt. Moet je eens kijken wat een macht! Vrouwenstudies heeft daar last van gehad. Beoordelingen vinden discipline-gewijs plaats, en vrouwenstudies is door het interdisciplinaire karakter moeilijk in te delen. Europese of internationale evaluaties zijn daarom erg belangrijk. Maar welke vorm moeten ze gaan aannemen? Welke rol kan en moet Brussel spelen? En wat is de plaats van erkende, hoogwaardige instituten daarin? De vraag is immers hoe je 'hoogwaardigheid' identificeert. Hoe vergelijk je bijvoorbeeld universiteiten als Utrecht en Cambridge?

Mortelmans: Bij niet-Nederlandse beoordelaars doen zich onmiddellijk problemen voor. Jullie publiceren in het Engels omdat de boodschap van jullie vakgebied internationaal is. In mijn faculteit wordt er heel veel in het Nederlands gepubliceerd omdat veel onderzoek toch nog over Nederlands recht gaat. Er zijn niet veel buitenlanders die dat kunnen lezen, laat staan beoordelen. Dat vind ik trouwens ook zoiets: op het moment dat je de grens over gaat en Engels praat, ben je internationaal bezig. Onzin natuurlijk. Utrecht moet internationaliseren, maar niet alleen in het Engels. Het gaat er niet alleen om dat je elkaar kunt begrijpen in wetenschappelijke taal. Iemand die zich vanuit Utrecht met een andere cultuur bezighoudt is veel internationaler bezig dan iemand die jaarlijks op de camping in Rimini zit. Het is van belang dat je die andere cultuur begrijpt. Doe je dat niet, dan kun je ook slechts op heel indirecte manier met het internationale klimaat kennismaken.

Virtual mobility

Braidotti: De studentenmobiliteit is niet zo groot als we aanvankelijk hadden verwacht. Misschien is het zinvoller om post-doctorale studenten uit te wisselen. Voor de studenten bestaat er tegenwoordig zoiets als *virtual mobility* - dat is interactief kennismaken met het buitenland via Internet. Wij experimenteren nu met een paar virtuele *classrooms* bij vrouwenstudies. Maar er zijn ook andere manieren om ons eigen onderwijs te internationaliseren. Professor Adriaansens doet het ook, met zijn *University College*. Dat is een goed initiatief.

Mortelmans: De vraag is natuurlijk of zijn afgestudeerden een betere kans maken op de internationale arbeidsmarkt dan afgestudeerden aan gewone Nederlandse en buitenlandse universiteiten. De Europese Unie heeft er in ieder geval voor gezorgd dat een Nederlands diploma erkend moet worden in andere lidstaten. Maar, gaat

Nederland de studieduur bij Rechten inderdaad tot drie jaar reduceren, dan leggen Nederlandse afgestudeerden het op de arbeidsmarkt zeker af tegen Franse, Belgische of Duitse. Los daarvan kunnen we hun positie aanzienlijk versterken door in het onderwijscurriculum meer aandacht aan Frans en Duits te besteden. De Nederlanders zijn van oudsher toch goed in talen?

Braidotti: Wat we studenten zeker ook moeten leren is dat ze niet moeten denken dat ze een carrière in traditionele zin van het woord kunnen maken. Mensen die dat denken, leven in de verkeerde wereld. Het blad 'Wire' publiceert altijd lijsten met verouderde en nieuwe woorden. Laatst was het woord 'carrière' vervangen door 'multiple income sources'. Mensen moeten goed geschoold en flexibel zijn. Ze moeten heel snel op nieuwe ontwikkelingen kunnen inspringen, en de kansen grijpen die er liggen. Op die nieuwe arbeidscultuur moet je studenten zien voor te voorbereiden, want het is absoluut on-Nederlands. Maar, we moeten niet vergeten dat *gender* en *ethniciteit* een belangrijke rol spelen op de internationale arbeidsmarkt. Voor de gemiddelde vrouw is het moeilijk om te zeggen: er is geen baan in Utrecht, ik ga naar Brussel. Ze heeft kinderen, en een echtgenoot die ook geen zin heeft om zijn vrouw achterna te reizen.

Mortelmans: Voor ons mannen geldt hetzelfde. Het klinkt misschien heel banaal, maar als het om werken in het buitenland gaat, zijn het vaak heel kleine dingen die de doorslag geven om de uitdaging al dan niet aan te gaan. Dan denk ik bijvoorbeeld aan secundaire arbeidsvoorwaarden: je pensioen, krijg je kinderbijslag, word je achtergesteld op de woonmarkt.

Ontwikkelingswerk

Braidotti: Rector Van Ginkel zegt altijd: Er zijn verschillende mogelijke Europa's. Het Europa van de Europese Unie, en de overige landen van Europa. Met wie

ga je samenwerken? Dat is een probleem. Ga je alleen met de vijftien lidstaten samenwerken, dan sluit je landen buiten. En daar moet je eigenlijk voor waken. Er zijn fantastische universiteiten in Oost-Europa die zich niet eens een fax kunnen veroorloven. Maar ze hebben wel de expertise en het intellect. Die universiteiten zouden door Europa gesteund moeten worden om alles *up to date* te brengen. Dat is ook een belangrijke taak van internationalisering. Het is bijna ontwikkelingswerk.

Mortelmans: Wij gaan nu al naar Polen om hun het Europese recht bij te brengen zodat ze voorbereid zijn als ze over een paar jaar toetreden tot de Europese Unie. Maar in 2010 zijn de meeste Oost-Europese staten waarschijnlijk lid, en dan komen we voor weer nieuwe problemen te staan. Het zijn niet de rijkste landen, en vanuit Brussel zal er meer geld naar de armere dan naar de rijke lidstaten gaan. Dat zullen de Nederlandse universiteiten zeker voelen. Maar ik denk dat het belangrijk is dat de rijkere landen een zekere solidariteit opbrengen voor de armeren. Doe je dat niet, dan krijg je sociale wantoestanden in Europa.

over